

[Morten Lange.]
ret så håbløst over for disse revisioner, hvis vi ikke har fundet vore egne ben med hensyn til landbrugets fremtid nu, da bl. a. markedssituationen ser helt anderledes ud, end den gjorde tidligere. Vi får en markedsdebat inden så forfærdelig længe, og det kan selvfølgelig hjælpe lidt på det; men jeg er ikke særlig lykkelig ved at skulle fortsætte med en landbrugslovgivning i dette folketingsår, uden at vi har fået samlet trådene. Man plejer at være vældig glad for at have landbrugsdebatter her i tinget. Jeg tror, at der for en gangs skyld virkelig er en anledning nu.

(Kort bemærkning).

Niels Eriksen: Det er rigtigt, at det var hr. Chr. Rasmussen, der fremsatte ændringsforslaget til statshusmandsloven i sin tid, men jeg nævnte udtrykkelig landbokommissionens indstilling. I landbokommissionen underskrev socialdemokratiets daværende landbrugsordfører og formand for partiet, Carl Petersen, på linje med os andre en indstilling om 45 ha som undergrænse. At man så i et regeringssamarbejde lader det store parti fremsætte ændringsforslag, skal jeg ikke blande mig i.

(Kort bemærkning).

Chr. Rasmussen: Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at under udvalgsforhandlingerne stillede de radikale forslag om at gå ned til en arealgrænse på 25 ha, mens landbrugsministeren havde fulgt landbokommissionen; for at opnå, at der blev enighed — og det tiltrådte venstre — gik vi ned på 35 ha som minimumsgrænse.

Landbrugsministeren (Peter Larsen): Blot et par kommentarer til hr. Morten Lange. Det er ikke min tanke, at landbokommissionen skal gøres til et planlægningsråd om landbrugets placering i Danmark i fremtiden. Dette er så afgjort et spørgsmål, som hører hjemme under planlægningsmyndighederne. Det, der er landbokommissionens opgave, er at tage stilling til, vejlede, analysere og eventuelt stille forslag om, hvordan landbrugsbedrifterne, landbrugspolitikken, skal lægges til rette og struktur- og finansieringsproblemerne løses inden for

de rammer, der nu måtte blive tildelt landbruget i fremtiden. Derfor lå der heller ikke det i min bemærkning, som hr. Morten Lange gjorde gældende, nemlig at der var tale om en evig kommission, det er der ikke. Men jeg understregede netop, at med den hastige udvikling, landbruget er inde i, er det nyttigt at have et sagkyndigt forum, hvor man kan drøfte disse ting, tage dem op på begæring og i sammenhæng, som jeg nu har bedt om det. Jeg håber og tror på, at man i løbet af relativt kort tid kan få så mange elementer, at der kan blive tale om et samlet udspil. Det er jeg enig i, at der er et behov for.

(Kort bemærkning).

Morten Lange: Landbrugsministeren sagde, at det var en kommission, han ville have og har, og derefter beskrev han noget, som i realiteten var et planlægningsråd. Det er nu ikke noget særligt at blive uenig om; jeg tror blot, det ville gavne, hvis ministeren ville stramme sagen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

(Lovforslaget (nr. 91) findes i tillæg A. sp. 1985, fremsættelsen i tidenden sp. 1795).

Lovforslaget sattes til forhandling.

A. W. Larsen: Det lovforslag, vi skal behandle nu, er det årligt tilbagevendende forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet, og da lovforslaget bortset fra, at de enkelte lånesatser er forhøjet, er identisk med de lovforslag, vi har behandlet de tid-

[A. W. Larsen.]

ligere år, kan vi fra mit partis side kun være tilfreds med, at lovforslaget er fremsat, anbefale det og tilsige en velvillig udvalgsbehandling.

Jeg vil dog gøre et par bemærkninger om rådighedsbeløbet. Jeg ville have været ulige mere tilfreds med lovforslaget, som det nu foreligger, hvis landbrugsministeren havde taget den fulde konsekvens af de stedfundne prisstigninger og havde foreslået selve rådighedsbeløbet forhøjet i takt med de forhøjede priser. Det er ganske afgjort tilfredsstillende, at de enkelte lånesatser er forhøjet, og de er også nogenlunde ført à jour i forhold til de forøgede omkostninger. Men det indebærer, at det er færre ansøgere, der kan få andel i disse lån. Det må man sammenholde med det pres, der hidtil har været på denne udlånslov — det gælder i hvert fald den del af udlånene, der omfattes af kapitel IV — og som hvert år har bevirket, at kvalificerede ansøgere har fået afslag på deres låneansøgninger. Derfor mener jeg, at rammen for rådighedsbeløbet egentlig burde være foreslået forhøjet, for her er jo tale om kvalificerede ansøgere. Her er ikke tale om, at enhver, havde jeg nær sagt, kan søge og få disse lån; man skal være kvalificeret. I indeværende finansår var der ifølge lovforslagets bemærkninger 215 ansøgere, som var kvalificerede efter kapitel IV, der ikke kunne komme i betragtning ved lånebevillingerne, fordi der simpelt hen ikke var flere penge at låne ud af. Dette antal vil formentlig blive større i det år, vi her skal lovgive for, da der, som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, forventes stort set det samme antal låneandragender som i indeværende år, og da der bliver færre låntagere i kraft af, at de enkelte udlånssummer stiger, vil det jo sige, at der bliver endnu flere skuffede ansøgere end tidligere, og det er efter min formening ikke helt tilfredsstillende.

Ja, det var et lille hjertesuk i anledning af rådighedsbeløbets uændrede størrelse, men det kan vi vel komme tilbage til i ud-

valget. Jeg skal med disse få bemærkninger anbefale lovforslaget.

Niels Ravn: Da mit partis ordfører, hr. Burgdorf, er blevet forhindret, skal jeg på gruppens vegne gøre nogle ganske enkelte bemærkninger.

Det er velkendt, at det konservative folkeparti ikke har set og fortsat heller ikke ser med særlig stor velvilje på denne lovgivning. Jeg skal blankt indrømme, at der via denne lovgivning er oprettet mange både gode og billige boliger. Men det er efterhånden blevet et problem, at de sociale kriterier, der opstilles, viser sig ikke at kunne opfyldes, når disse ejendomme skal omsættes; så står man i administrationen med problemerne og skal søge at finde en løsning.

Vi erkender, at når man allerede i august måned som sædvanlig har indkaldt ansøgninger i henhold til gældende lov, fordrer det, at vi følger det op med en udlånslov. Men jeg håber på, at vi, inden vi næste gang skal behandle en udlånslov, har drøftet problemerne principielt og gjort det på et sådant tidspunkt, at man kan have en klaring på, hvad man skal gøre på dette område, inden man på ny i august 1969 indkalder ansøgninger. Jeg vil gerne anmode landbrugsministeren om at søge at nå frem til dette.

Et andet problem, jeg lige skal nævne, har måske ikke direkte relation til lovforslaget, men alligevel: vi indførte i fjor under behandlingen af denne lovs kapitel IV om de ejendomme, der opføres for arbejdersregning, efter en udtalelse fra landbrugsministeren den bestemmelse, at hvis et ejerskifte foregik på den måde, at det var en enke, der overtog boet, skete der ingen ændringer; det skulle betragtes som faldende uden for ejerskiftebestemmelserne. Nu er der sket det, at landbrugsministeren i år via et aktstykke har ansøgt finansudvalget om, at det samme bliver tilfældet med hensyn til kapitel VI-boligerne. Der er fra visse sider

[Niels Ravn.]

i finansudvalget ytret ønske om, at dette spørgsmål afgøres herved i folketinget nu, da vi har udlånslovforslaget til behandling. Nu er det i og for sig hovedloven, der skulle behandles, hvis der virkelig skulle en lovændring til, men det er jo muligt, at vi kan klare det her på samme vis, som det skete i fjor med kapitel IV-boligerne. Jeg vil derfor gerne spørge, om ministeren kunne tænke sig i stedet for via aktstykket i finansudvalget at klare problemet under en eller anden form i forbindelse med behandlingen af dette lovforslag. Vi er i det konservative folkeparti positivt indstillet over for, at en enke, der overtager en landbrugsejendom ved mandens død og ønsker at føre bruget videre, også får lov til at overtage en tilbruget knyttet arbejderbolig, som om det ikke var ejerskifte, altså på uændrede vilkår. Jeg spørger ministeren, om der er mulighed for at klare det i forbindelse med denne lov.

Med de indskrænkende bemærkninger, jeg indledningsvis kom med, kan jeg tilsiige en velvillig behandling af lovforslaget i det kommende udvalg.

Niels Eriksen: Jeg skal på mit partis vegne anbefale det foreliggende lovforslag. Det har været drøftet, om denne lovgivning fortsat skulle høre under landbrugsministeriet eller den skulle over under boligministeriet. Vi har fra mit partis side fastholdt, at lovgivningen har været af overordentlig stor betydning ude i landdistrikterne. Der er bygget mange gode og billige huse, og derfor ville vi være betænkelige ved en ændring, hvis vi ikke havde sikkerhed for, at de samme hensyn blev tilgodeset, som nu tilgodeses gennem denne lovgivning.

Der er visse ting, som jeg under udvalgsarbejdet ønsker fastslået om vi kan blive enige om. Jeg er da helt enig med hr. Niels Ravn i, at hvor en mand dør og enken bliver siddende, må det kunne ordnes sådan, at hun får uændrede rentevilkår, så længe hun bor der.

Også for kapitel VI-huse kan der være ejerskifteproblemer. Der er vanskeligheder med generationsskiftet på grund af den knappe likviditet og de dårlige vilkår for landbruget; derfor burde der efter min mening laves en ordning, så der ved et

generationsskifte ikke skulle være noget i vejen for, at den tidligere ejer kunne flytte ind i et kapitel VI-hus ved sin ejendom. Vi vil gerne under udvalgsarbejdet se, om der ikke kan blive tilslutning til noget sådant.

Men ellers forholder det sig jo sådan, at landbokommissionen er langt fremme i en undersøgelse af hele denne lovgivning, og så vidt jeg er orienteret, vil der i løbet af meget kort tid komme en betænkning fra kommissionen; så får vi måske mulighed for med den som grundlag at se nærmere på hovedloven.

Jeg skal med disse korte bemærkninger anbefale lovforslaget.

Lindegård Rasmussen: Det radikale venstre har altid omfattet denne lovgivning med interesse. Det er vor opfattelse, at den har medvirket til meget godt og relativt billigt byggeri ud over landet. Det fremgår da også af lovforslagets bemærkninger, at den interesse, der fortsat er for disse lån, ikke nær kan modsvares af de beløb, der stilles til rådighed. Man har vel lov til at antage, at interessen for lånene bundfælder sig i et behov, og når ministeren i sin fremsættelse oplyser, at landbokommissionen i øjeblikket drøfter hele spørgsmålet, går jeg ud fra, at også dette konstaterede behov indgår i kommissionens drøftelser.

De beskedne og nødvendige forhøjelser af lånesatserne, lovforslaget indeholder, og som for så vidt er de eneste egentlige ændringer, kan vi tiltræde, ligesom vi i øvrigt kan tilsiige vor medvirken til en velvillig og hurtig behandling af lovforslaget.

Gunhild Due: Jeg skal på SF's vegne varmt anbefale dette lovforslag, som efter vor mening har betydning både menneskeligt og socialt. Heller ikke jeg er helt glad ved, at vi ikke forhøjer rådighedsbeløbet.

Men så har jeg derudover en million i klemme i dette lovforslag, idet man nemlig trods mine protester ved 1966-loven flyttede en million fra kapitel IV-husene bygget for arbejdernes regning til kapitel VI-husene bygget af landbrugerne. Denne million er aldrig blevet flyttet tilbage til kapitel IV, hvor den rettelig hører hjemme. Hvor forkert dette forhold er, fremgår af bevillingerne fra sidste år. Man kan se af bemærkningerne til lovforslaget, at der var

[Gunhild Due.]

215 kvalificerede ansøgere til kapitel IV-husene, som blev afvist, fordi bevillingerne ikke slog til, mens der til kapitel VI-husene var plads til 12 lån mere, end der var kvalificerede ansøgninger til; der var altså overskud af bevillinger. Fordelingen mellem de to kategorier er ikke rimelig, synes jeg, og slet ikke når man tænker på, hvor store krav der stilles om kvalifikation til ansøgerne til kapitel IV-husene, i modsætning til de krav, der stilles til ansøgerne til kapitel VI-husene.

Nu har jeg ikke meget håb om at få den million flyttet tilbage under den nuværende regering, men jeg har en anden idé, som jeg gerne vil prøve at luften her — en idé til en slags udvidelse af lovens område, som jeg meget gerne vil bede landbrugsministeren om at overveje. Vi ved jo, at på grund af landbrugets forhold i disse år tvinges en masse landmænd over i andet erhverv; mange af dem må ikke alene skifte erhverv, men også boligmiljø, og det går naturligvis udmærket for en del af dem, men der er også mennesker, for hvem dette at flytte fra land til by samtidig med at skifte erhverv giver anledning til vanskeligheder. Ofte sælger sådanne landmænd deres boliger til mere velhavende byboer, der har råd til at gøre disse boliger i stand. En ny undersøgelse har vist, at især stuehusene ved de små landbrug er dårlige. Det er jo de små landbrug, der nedlægges i dag, og enhver med lidt kendskab til forholdene ved, at netop på disse brug har der ikke været overskud til at forbedre boligen med. Jeg mener, at overgangen til andet erhverv ville lettes for mange mennesker, ikke mindst de lidt ældre landmænd, hvis de ikke samtidig med at skifte erhverv også skulle skifte boligmiljø. Og da afstanden jo ikke betyder så meget i vore dage, var det måske en idé at stille nogle penge til rådighed til billige lån — nogle af dem kunne måske komme fra kapitel VI-husene — til istandsættelse af disse boliger, sådan at de landmænd og -koner, der skal skifte erhverv, får chancen for at blive boende i deres naturlige miljø og ikke så let falder for fristelsen til at sælge deres hjem for derefter for sent at opdage, at tilpasningen til byforhold ikke er så hel let. Jeg tror, en sådan låneordning kunne

spare os for nogle af de sociale problemer, der senere dukker op hos utilpassede landbofamilier i byerne. Og rent menneskeligt ville det måske lette mange overgangen til andet erhverv.

Jeg håber, at ministeren forstår min tankegang og vil overveje problematikken. Måske i tilknytning til denne lov, men det er selvfølgelig ikke afgørende; måske skal man lave en selvstændig lov, det ved jeg ikke, men jeg vil egentlig tro, at den lovgivning, vi her behandler, kunne udvides til at omfatte en sådan ordning.

Og så vil jeg lige sige med hensyn til enkens ret til at fortsætte med at have en kapitel VI-bolig til de renteforhold, der er, at det synes jeg hun bør have, så længe hun driver sit landbrug på samme måde, som manden har gjort. Jeg synes ikke, man skal foretage ændringer i dette forhold og gøre hendes forhold vanskeligere, end de har været, så længe manden levede.

Landbrugsministeren (Peter Larsen): Jeg takker for tilslutningen til lovforslaget og skal i anledning af de fremførte bemærkninger blot føje dette til: Hr. A. W. Larsen gav udtryk for det ønskelige i et større rådgighedsbeløb, og det kan jeg kort svare på med at sige, at det er ikke økonomisk muligt. Beløbet er godt nok uændret, som det har været i en årrække, men situationen i år er jo ikke væsentligt forskellig fra tidligere. Vi har vel aldrig nogen sinde været i stand til at dække de kvalificerede ansøgere, så der er ikke mulighed for at få flere penge på denne konto.

Hr. Niels Ravn og hr. Niels Eriksen rejste en række problemer vedrørende ejerskifter, og jeg vil gerne tilsige min medvirken til, at vi får disse problemer løst, således at vi både generelt kan overveje ejerskiftekriteriet, som jo er aktuelt mange steder, hvor det kniber med at finde kvalificerede købere, og også specielt for kapitel VI-husenes vedkommende at enken kan få lov til at sidde på uændrede rentevilkår. Jeg vil derfor være villig til i udvalget at stille de fornødne ændringsforslag, således at man forhåbentlig ad den vej kan få en løsning af problemet.

Fru Gunhild Due mente at have 1 mill. kr. i klemme. Den har jo ligget der, kan jeg i hvert fald sige, i adskillige år, men der er jo

[Landbrugsministeren.]

— og det er også praktiseret — mulighed for, at man i det omfang, man ikke bruger pengene efter kapitel VI, kan overføre disse til kapitel IV, og derved skulle der jo ikke være det problem.

Det sidste spørgsmål, som fru Gunhild Due rejste, var af mere principiel karakter. Jeg skal ikke gøre mange bemærkninger til det. Forholdet er det, at efter gældende lov har vi ikke mulighed for at løse det problem, som fru Gunhild Due her peger på. Om dette spørgsmål nu bør tages op i forbindelse med landbokommissionens arbejde med disse sager, kan jo så overvejes, men jeg vil gerne sige, at det er ikke min opfattelse, at de boliger, som står tilbage fra de landbrug, der bliver nedlagt, ikke bliver benyttet. Jeg kan godt se, at der er problemer, men de benyttes jo i stor udstrækning. Spørgsmålet er så, om vi yderligere skal favorisere belønningen af disse. Det vil jeg i hvert fald lade stå åbent indtil videre.

Gunhild Due: Ja, vist bliver de benyttet, men de bliver jo benyttet af de forkerte, fordi det er byboerne, der køber dem, og så bliver landboerne tvunget til at flytte ind i et bymiljø, som det kan være svært for dem at tilpasse sig. Det, jeg ønsker, er, at man undersøger mulighederne for at hjælpe landboerne til at blive i deres naturlige boligmiljø, hvis de ønsker det, sådan at de ikke både skal skifte erhverv og boligmiljø. Især for de lidt ældre er det svært, man støder på det i det sociale arbejde i byerne, at det er svært for disse mennesker. Og det er altså dem jeg mener skal have disse lånemuligheder. Det kan godt være, at det er vanskeligt at lave en sådan lov, men jeg vil gerne have, at man i hvert fald prøver på at undersøge det.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om sømandsskat.

(Lovforslaget (nr. 115) findes i tillæg A. sp. 2321, fremsættelsen i tidenden sp. 2070).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Peter Nielsen: Loven om sømandsskat er just ikke let læsning, og det gælder også den her foreslåede ændring, der heller ikke kan siges at være i overensstemmelse med Jydske Lov. Det udviklede skyldes jo, at en person kan få sin samlede indtægt beskattet dels under ét system og dels under et andet. Det har betydet, at man har talt meget om det udviklede ved sømandsskatten, men der har jo kun været problemer, når man havde indtægt både i land og til søs samt ved overgang fra arbejde til søs til arbejde i land og omvendt.

Når alle nu overgår til samtidighedsskat, så vil vel mange af disse problemer forsvinde. Dette forslag er jo analogt med det i ligningsloven, og selvfølgelig bør søfolk have samme adgang til at få reguleringsfradrag ved indtægt i land, som andre kan få.

Ligeledes skal mit parti tilslutte sig forslagets bestemmelse om, at adgangen til at gøre udenlandske søfolk skattefri ophæves.

Men bare vi dog snart kunne få mere enkle og mere forståelige skattelove. Tænk blot på sømandsenken, som i medfør af denne lov skal tage standpunkt til, om hun skal anvende eventuelt reguleringsfradrag eller blive lignet efter tænkt fremtidig indtægt. Men skattekontorerne vil vel være hende behjælpelig og tilbyde den mest fordelagtige ordning, for de færreste sømandsenker har vel mulighed for at finde ud af forslaget.

Jeg er klar over, at dette forslag skal være vedtaget inden udgangen af dette år, så jeg skal derfor anbefale det til en hurtig og villig behandling.

Stetter: Jeg har kun en enkelt bemærkning til forslaget. Det er vor ekspert på sømandsområdet, hr. Hindkjær Pedersen, der har gjort mig opmærksom på, at besætningen på skoleskibet „Danmark“ ikke er inde under sømandsskattelovens regler. Det undrer hr. Hindkjær Pedersen, og det undrer